

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**
Кафедра ландшафтної архітектури та фітодизайну

ЗАТВЕРДЖЕНО

ННІ лісового і садово-паркового господарства
«11» червня 2026 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНА СПРАВА

Галузь знань: 20 «Аграрні науки та продовольство»

Спеціальність: Садово-паркове господарство, ОС «Бакалавр»

Освітня програма: 206 Садово-паркове господарство

ННІ лісового і садово-паркового господарства

Розробник: Сергій ПОПОВИЧ, професор кафедри, д. б. н., професор

Київ – 2026 р.

Опис навчальної дисципліни

Викладання вибіркової дисципліни забезпечить професійну підготовку бакалаврів садово-паркового господарства, які зможуть працювати на територіях природно-заповідного фонду, застосовувати отримані знання для наукової діяльності у магістратурі та аспірантурі, а також на виробництві – для організації ведення екозбалансованого господарювання, природокористування та його ефективного екоконтролю. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент засвоїть етапи історії та сучасний стан природно-заповідної справи як галузі, міжнародні та національні класифікації природоохоронних територій, механізми резервування та процедуру створення територій та об'єктів природно-заповідного фонду, особливо штучного походження, систему управління галуззю, чинне законодавство про природно-заповідний фонд, структурно-функціональну організацію територій, сучасну мережу природно-заповідного фонду та структуру екомережі, а також засоби збереження та напрями використання природно-заповідного фонду, особливо штучних заповідних парків.

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Бакалавр	
Спеціальність	205 – Садово-паркове господарство	
Освітня програма	206 – Садово-паркове господарство	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	вибіркова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4,0	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проєкт (робота)	немає	
Форма контролю	екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
	Форма здобуття вищої освіти	
	денна	заочна
Курс (рік підготовки)	3тн і 2стн	3
Семестр	4, 6	5-6
Лекційні заняття	30 год.	10 год.
Практичні, семінарські заняття	немає	8 год.
Лабораторні заняття	30 год.	немає
Самостійна робота	60 год.	немає
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	4	

1. Мета, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета – це професійна підготовка бакалаврів садово-паркового господарства, які зможуть при необхідності працювати на територіях природно-заповідного фонду, застосування ними знань для наукової діяльності, організації ведення екозбалансованого господарювання у парках, лісокористування у парках та його ефективного екологічного контролю.

Перелік навчальних дисциплін, які передують вивченню

1. Основи екології та охорони природи.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (**ІК**): Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми професійної діяльності у галузі вирощування декоративних рослин, фітодизайні та флористиці, проектування, створення та експлуатації об'єктів садово-паркового господарства або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій і методів рослинництва, ландшафтної архітектури, садово-паркового будівництва та екології і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

загальні компетентності (**ЗК**): 7. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. 12. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

спеціальні (фахові) компетентності (**СК**): 11. Здатність зберігати та охороняти біологічне різноманіття на об'єктах садово-паркового господарства, підвищувати їх екологічний потенціал. 13. Здатність застосовувати базові знання з екології, природно-заповідної справи та біоценотичного підходу в процесі збереження та реновації садово-паркових об'єктів.

Програмні результати навчання (ПРН): 4. Володіти професійними знаннями для вирішення завдань з організації та ведення садово-паркового господарства. 17. Володіти знаннями, розумінням із фундаментальних наук, впроваджуючи їх у комплексному вирішенні питань природоохоронної діяльності, структури природно-заповідних територій, сучасних урбанізаційних процесів та оцінки інтродукованих рослин в урбофітоценози.

2. Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
Модуль 1. Теоретичні основи природно-заповідної справи														
Тема 1. Сутність природно-заповідної справи.	1-2	1	4		2	-	-	2	2	-	-	-	-	
Тема 2. Історія природно-заповідної справи.	2	12	2		2	-	8	-	-	-	-	-	-	
Тема 3. Заповідна спадщина природи.	3	10	2		2	-	6	3	1	2	-	-	-	
Тема 4. Ідеології й теорії природно-заповідної справи	4	6	2		2	-	4	-	-	-	-	-	-	
Тема 5. Класифікації природоохоронних територій.	5-6	23	7		9	-	7	4	2	2	-	-	-	
Разом за модулем 1		55	15		15	-	25	9	5	4	-	-	-	
Модуль 2. Прикладні основи природно-заповідної справи														
Тема 1. Система формування природно-заповідного фонду як основи екомережі.	7-12	38	9		9	-	20	5	3	2	-	-	-	
Тема 2. Структурно-функціональна організація природно-	13-15	27	6		6	-	15	4	2	2	-	-	-	

заповідного фонду.													
Разом за модулем 2	65	15	15	35	9	5	4	-	-	-			
Усього годин	120	30	30	60	18	10	8	-	-	-			

3. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Сутність природно-заповідної справи.	2
2	Історія природно-заповідної справи.	2
3	Заповідна спадщина природи.	2
4	Ідеології й теорії природно-заповідної справи.	2
5-6	Класифікації природоохоронних територій.	4
7-11	Система формування природно-заповідного фонду як основи екомережі.	10
12-15	Структурно-функціональна організація природно-заповідного фонду.	8

4. Теми практичних робіт

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Історія природно-заповідної справи.	2
2	Заповідна спадщина природи.	2
3	Ідеології й теорії природно-заповідної справи.	2
4	Класифікації природоохоронних територій.	9
5	Система формування природно-заповідного фонду як основи екомережі.	9
6	Структурно-функціональна організація природно-заповідного фонду.	6

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Історія природно-заповідної справи.	5
2	Заповідна спадщина природи. Ідеології, теорії природно-заповідної справи	10
3	Класифікації природоохоронних територій.	10
4	Система формування природно-заповідного фонду як основи екомережі.	20
5	Структурно-функціональна організація природно-заповідного фонду.	15

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання:

- усне опитування;
- співбесіда;
- модульне тестування;
- написання рефератів;
- розрахункові та графічні роботи;
- захист практичних робіт;
- проведення колоквиумів;
- самооцінювання;
- екзамен.

7. Методи навчання:

- метод практико-орієнтованого навчання;
- метод навчання через дослідження;
- метод навчальних дискусій та дебатів (*полеміка, ділові ігри, ситуаційні завдання, логічні схеми, тренінги*);

- метод командної роботи, мозкового штурму;
- словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда);
- наочний метод (ілюстрацій, демонстрацій);
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату);
- відеометоди (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані);
- пасивні методи навчання (засвоєння лекційного матеріалу);
- демонстраційні матеріали (слайди, відеофільми, географічні карти);
- моделювання мереж природно-заповідного фонду та екомереж різних рівнів.

8. Оцінювання результатів навчання.

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національну оцінку згідно чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності Тема	Результати навчання	Оцінювання
Модуль 1 Теоретичні основи природно-заповідної справи		
П. р. 1. Вступ до вивчення навчальної дисципліни	ПРН 4, 17. У тому числі володіти професійними знаннями для вирішення завдань з організації та ведення садово-паркового господарства, знаннями і розумінням із фундаментальних наук, впроваджуючи їх у комплексному вирішенні питань природоохоронної діяльності, структури природо-заповідних територій, сучасних урбанізаційних процесів та оцінки інтродукованих рослин в урбофітоценози, аналізувати основні етапи та закономірності історичного розвитку природно-заповідної справи для формування громадянської позиції, формування національної гідності та патріотизму, прагнути до самоорганізації та самоосвіти для опанування ідеології й теорії природно-заповідної справи, аналітично порівнювати зміст категорій природоохоронних територій світу та України на основі літературного пошуку українською та іноземними мовами.	5
П. р. 2. Функціональна структура управління природно-заповідною справою		10
П. р. 3. Історія заповідання лісів у адміністративних областях України		5
П. р. 4. Класифікації природоохоронних територій		15
П. р. 5. Виділення лісових природних територій для резервування та заповідання		20
П. р. 6. Заповідна спадщина природи і культури малої батьківщини		10
П. р. 7. Фронтальне оцінювання знань студентів		5
Модульна контрольна робота 1.		30
Усього за модулем 1		100
Модуль 2. Прикладні основи природно-заповідної справи		
П. р. 8. Мережа заповідників і національних природних парків України	ПРН 4, 17. У тому числі володіти професійними знаннями для вирішення завдань з організації та ведення садово-паркового господарства, знаннями і розумінням із фундаментальних наук, впроваджуючи їх у комплексному вирішенні питань природоохоронної діяльності, структури	10
П. р. 9. Мережа заповідних лісів адміністративних областей України		10
П. р. 10. Мережа штучних заповідних парків		5

адміністративних областей України	природо-заповідних територій, сучасних урбанізаційних процесів та оцінки інтродукованих рослин в урбофітоценози, розуміти і застосовувати особливості системної організації природно-заповідного фонду, теорії та принципи її ведення для вирішення завдань професійної природоохоронної діяльності, уміти проектувати природно-заповідні території відповідно до встановлених вимог, застосовувати системний підхід та екологічні методи збору дослідного матеріалу та його статистичного опрацювання, аналізувати структурні елементи системи природно-заповідного фонду, інтегрувати та удосконалювати виробничі процеси ведення природно-заповідної справи, удосконалювати технологію проектних робіт та навчати інших, впроваджувати розроблені проектні рішення у виробництво.	
П. р. 11. Регіональні екомережі адміністративних областей України		15
П. р. 12. Меридіональна екомережа басейну Дністра		15
П. р. 13. Функціональне зонування природно-заповідних територій України		5
П. р. 14. Фронтальне оцінювання знань студентів		5
П. р. 15. Підсумковий семестровий колоквиум	5	
Модульна контрольна робота 2.		30
Усього за модулем 2		100
Навчальна робота	$(M1 + M2)/2 * 0,7 \leq 70$	
Екзамен	30	
Усього за курс	$(\text{Навчальна робота} + \text{екзамен}) \leq 100$	

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається з дозволу лектора за наявності задокументованих поважних причин (лікарняний, похорони, конференції, спортивні змагання тощо). Перескладені модулі без поважних причин також оцінюються на нижчу оцінку. Без усіх складених модулів до атестації не допускається.
Політика щодо академічної доброчесності	Списування під час модульних контрольних робіт, заліків та екзаменів заборонені (у т. ч. із використанням мобільних девайсів). У разі виявлення такого явища атестаційний захід припиняється і робота вважається незадовільною.
Політика щодо відвідування	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (лікарняний, похорони, конференції, спортивні змагання тощо) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із адміністрацією ННІ ЛіСПГ). Пропущені заняття без поважних причин необхідно відпрацювати. Час, обсяг і зміст відпрацювання матеріалу пропущених занять визначає викладач заняття.

9. Навчально-методичне забезпечення:

- електронний навчальний курс навчальної дисципліни (на навчальному порталі НУБіП України eLearn – <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=1584#section-0>);
- конспекти лекцій та їх презентації (в електронному вигляді);
- підручники, навчальні посібники, практикуми;
- методичні матеріали щодо вивчення навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм здобуття вищої освіти;
- модульні й екзаменаційні тести;
- екзаменаційні білети.

Навчально-методичне забезпечення кафедри для викладання дисципліни:

1. Попович С. Ю., Корінько О. М. Методичні рекомендації до вивчення дисципліни «Природно-заповідна справа» студентами денної форми навчання за напрямом 1304 – «Лісове і садово-паркове господарство». К.: Видавничий центр НАУ, 2005. 27 с.
2. Попович С. Ю., Корінько О. М. Методичні рекомендації до вивчення дисципліни «Природно-заповідна справа» студентами заочної форми навчання за напрямом 1304 – «Лісове і садово-паркове господарство». К.: Видавничий центр НАУ, 2005. 25 с.
3. Попович С. Ю., Корінько О. М., Гузій А. І., Парчук Г. В. Природно-заповідна справа. Програма навчальної дисципліни для підготовки фахівців напряму 1304 «Лісове та садово-паркове господарство» в аграрних вищих навчальних закладах II-IV рівнів акредитації. К.: Аграрна освіта, 2005. 11 с.
4. Попович С. Ю. Природно-заповідна справа. Навчальний посібник. К.: Арістей, 2007. 480 с.
5. Попович С. Ю. Природно-заповідна справа. Практикум. К.: «ЦП "Компринт"», 2021. 113 с.
6. Попович С. Ю. Природно-заповідна справа. Підручник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2023. 392 с.

10. Рекомендовані джерела інформації

1. Горб К. М. Теорія та практика організації території особливої охорони: Навчальний посібник. Дніпропетровськ: ДДУ, 1998. 56 с.
2. Грищенко Ю. М. Основи заповідної справи: Навчальний посібник. Рівне: РДТУ, 2000. 239 с.
3. Заповідна справа в Україні: Навчальний посібник. За ред. М. Д. Гродзинського, М.П. Стеценка. К.: Географіка, 2003. 306 с.
4. Заповідна справа. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ Л. Л., СОЛОДКИЙ В. Д., МАСІКЕВИЧ Ю. Г. та ін. Харків: НТУ ХПІ. 2002. 240 с.
5. Ковальчук А. А. Заповідна справа: науково-довідникове видання. Ужгород: підприємство "Ліра", 2002. 312 с.
6. Основи заповідної справи. К.: Видавн.-поліграф. центр «Київський університет», 2002. 128 с.
7. Солодкий В. Д., ТОВАЖНЯНСЬКИЙ Л. Л., МАСІКЕВИЧ Ю. Г., Білокін М. В., Гринь С. О., Шапорев В. П., Моїсєєв В. Ф. Заповідна справа: Підручник. Чернівці: Зелена Буковина, 2005. 288 с.
8. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ Л. Л., МАСІКЕВИЧ Ю. Г., СОЛОДКИЙ В. Д. та ін. Управління природоохоронною діяльністю. Харків: НТУ «ХПІ», 2002. 304 с.

9. Фурдичко О. І., Сівак В. К., Солодкий В. Д. Заповідна справа в Україні: Підручник. Чернівці: Зелена Буковина, 2005. 336 с.

10. Чернявський М. В. Методичні вказівки для студентів лісогосподарського факультету з курсу «Природозаповідна справа». Львів: УкрДЛТУ, 1997. 25 с.

Інформаційні ресурси

<http://www.rada.gov.ua/laws/> – Природоохоронне законодавство України;

<http://www.menr.gov.ua/> – Міністерство охорони навколишнього природного середовища України;

<http://unesco.org.ua/> – Національна комісія України у справах ЮНЕСКО;

<http://unesco.org/mab> – Програма ЮНЕСКО «Людина і біосфера» щодо біосферних резерватів;

<http://www.ecnc.nl/doc/lunx/> – Всеєвропейська екологічна мережа;

www.panda.org/dcro – Міжнародний фонд дикої природи (WWF International, Дунайсько-Карпатська програма);

<http://whc.unesco.org/heritage.htm> – Конвенція про Всесвітню спадщину;

<http://ramsar.org/> – Рамсарська конвенція.